

Nalil bi do vrhà
ji vina kar v lobanjo,
nato pa pljunil vanjo:
Zdaj sva le še midva.

Kaj čakaš? Ni me strah.
Potlej bi se dajala
in rebra bi škripala
in šlo bi mah na pah! —

dokler ne rekla bi
polomljenih čeljusti
ponižno: Ah, odpusti.
Prav res, močnejši si.

BALADA O TROBENTI IN OBLAKU

Ciril Kosmač

(Konec)

VII

V gozdu se je Peter Mažcen oddahnil. Spustil se je k potoku, si slekel srajco in se umil. Kmalu se je popolnoma pomiril.

»To je življenje,« si je rekel. »Vsakdanje, navadno življenje. Samo naključje je bilo nenavadno. A kaj vse se naključí!«

Prižgal si je cigareto in sklenil, da ne bo več mislil na to.

»Ne, ne bom!« je pribil. »Zdaj se vrnem naravnost domov in sedem k mizi!«

Zravnal se je in naglo krenil po kolovozu. Stebri sončne luči so bili zdaj bolj blede in so bolj poševni ležali med navpičnimi smrekami.

Pri javoru se je ustavil. Spomnil se je Javorke.

»Kam je šla? ... Gotovo je šla s teto, da bi ji pomagala.«

Pogladil je gladko javorovo deblo in krenil naprej, a je takoj spet obstal. Zagledal je, da se med smrekami nekaj pobliskava. Priprl je oči. Spoznal je Črnilogarja, ki se mu je bližal s koso na rami.

»Zdaj pa ta môra!« je vzkliknil. »Nočem ga srečati, da mi ne bo spet kajpakal' po glavi!«

Pognal se je s kolovoza in se skril za debelo smreko.

Črnilogar je počasi in skoraj neslišno prišel mimo. Bil je res suh in koščen kot smrt. Zibal se je enakomerno, kosa je rezala sončne stebre in se pobliskavala. Pri javoru je nekaj zabrundal, nato je zamahnil z roko in zdaljšal korak.

Petru Majcnu je bilo zdaj žal, da ni na kolovozu. Obšla ga je neka čudna, zlobna želja, da bi se srečala.

»Kaj bi rekel, ko bi videl, da sem bil v Tihem dolu? In kaj bi rekel, ko bi mu povedal, da sem odkril trobento?«

Le malo je manjkalo, da ga ni pognalo izza smreke. Premagal se je in zamahnil z roko:

»Naj gre! Saj se bova še videla.«

Počakal je, da je izginil za ovinkom, nato je hitro nadaljeval pot proti domu. Kmalu je bil na razpotju. Pred njim se je odprl drevored. Kako lep je bil v večernem soncu! In tam na koncu se je belila pristava kakor začaran grad. Vsa okna so žarela. In sončni stebri so se lesketali med smrekami kakor piščali velikih orgel. In orgle so res bučale.

Petra Majcna je obšlo slovesno ganotje.

»Tudi ta prizor bi bil lahko v Temnikarju,« je pomislil. »Seveda bi bil lahko! Saj je vendar sanjal, kako lepo bi bilo, če bi vse potolkel in seveda tudi sam padel, potem pa bi se zmagoslavno vrnil domov. Ta nemogoča misel bi se mu lahko tik pred smrtjo spremenila v privid. A ne v tem smislu, temveč drugače. Pred njim bi se odprl drevored, on pa —

In Temnikar je bil že v drevoredu. Hodil je vzravnano, ponosno. Na pragu pa ga čaka Tilčka. Čaka ga v zelenem krilu in črni bluzi. Bele roke drži na visokih prsih. Zdaj jih bo razširila in vzkliknila:

— *Da si se le vrnil, Jernej!*

— *Vrnil sem se.*

— *Dolgo si hodil!*

— *Dolgo.*

— *In si vse opravil?*

— *Vse!*

— *Vse! ... O, Jernej! ...*

Peter Majcen je obstal kot ukovan. Na pragu je stala Javorka. Bil je tako presenečen, da je nehote vzkliknil:

»Javorka!«

Javorka se je zdrznila in ga premerila. V njenih velikih očeh sta se prelivali bridkost in jeza.

»Izdal sem se, da sem jo videl pri javoru!« ga je prešinilo. »Ne zamerite,« je zajeceljal, tudi nehote.

Javorka je skočila s praga, švignila mimo njega in naglo krenila po drevoredu. Šla je vzravnano in njeni dolgi zlati lasje so vihrali v večerni sapi kakor bojna zastava.

»Hej!« ga je zdramil neprijeten glas in sunek v hrbet.

Črnilogarica je stala za njim.

»Kdo je to?« je vprašal in pokazal po drevoredu.

»Kdo?« je vprašala in stegnila vrat mimo njega.

Drevored je bil prazen, kakor bi se bila Javorka pogreznila v zemljo.

»Kdo?« je ponovila Črnilogarica in ga začudeno pogledala, češ spet se mu nekaj sanja.

Peter Majcen je razumel njen pogled, zato ni rekel nobene besede več. Zmignil je z rameni, se obrnil v vežo in se nameril proti stopnišču.

Črnilogarica je stopila za njim.

»In kje ste bili?« je vprašala.

»V Tihem dolu.«

»V Tihem dolu?« se je začudila. »In ste videli našega?«

»Videl. In tudi trobento sem videl.«

»In tudi trobento?« je zazijala. »In čigavo trobento?«

»Čigavo neki! Blažičevo!«

»Blažičevo! In ste bili tam?«

»Bil. In mladi Blažič je prejele umrl.«

»In umrl je,« je vzdihnila in se naslonila na podboj kuhinjskih vrat.

»Umr!« je ponovil Peter Majcen in odšel po stopnicah.

VIII

Trdo je zaprl vrata svoje sobe, stopil k oknu in pogledal po drevoredu. Bil je še svetel, a prazen.

»Pa je le bila Javorka!« je rekel. »In če ni bila pri Črnilogarici, je iskala mene. Zakaj? ... In kdo ji je povedal, kdo sem in da sem tukaj? Blažičeva teta. A zakaj? Kaj bi le rada od mene?«

Obrnil se je od okna in začel korakati iz kota v kot.

»Še eno nenavadno naključje! Zdaj se je Javorka zapletla v Temnikarjev privid. Ali pa je nemara privid nastal prav zaradi nje, ker je stala na pragu? ... Kdo to ve! Vse je mogoče! ... A pustimo zdaj Javorko in privide! Saj pišem realistično novelo. In zdaj bo najbolj realistično, če sedem in začnem.«

Sedel je k mizi in potegnil k sebi pisalni stroj. Napisal je pet stavkov ter jih potem popravljaj in obračal, čeprav je dobro čutil, da niti eden ni pravi. Toda vztrajal je pri mizi in se mučil, dokler ga niso poklicali k večerji.

Sedeli so v kuhinji. Črnilogar se je tiščal v kotu za mizo. Globoko je sklanjal glavo in glasno srehal iz žlice. Črnilogarica se je vrtela okrog štedilnika in si večkrat s predpasnikom otrla obraz. Ozračje je bilo napeto. Peter Majcen je čutil, da je nekaj narobe. In bilo mu je žal, ker se ni bil dogovoril, da bi mu hrano nosili v sobo. Zdaj pa je bilo že prepozno. In tudi trenutek ni bil pravi.

Molk je očitno težil ženo in moža. Tudi Petru Majcenu ni bilo prijetno, zato se je podvzival z jedjo, da bi lahko čimprej odšel iz kuhinje.

Črnilogarica je postavila predenj skodelo bele kave, si obrisala obraz in vprašala:

»In ali zdaj že veste, kako jih je pomlatil?«

»Kdo?« je vprašal, ker se ni takoj znašel.

»Tisti kmet, ki pišete o njem. Pravim, če zdaj že veste, kako je pomlatil tiste belogardiste?«

»Vem,« je kratko odgovoril.

Črnilogarica si je obrisala obraz, pomolčala in vprašala:

»In kako?«

»Štiri je potolkel s sekiro, s petim pa se je spoprijel in se z njim vred vrgel v prepad.«

»O!« je zazijala. »In zakaj se je vrgel v prepad? Ali ga je potegnil za sabo?«

»Ne!«

»In zakaj se je potem vrgel v prepad?«

»Zato, ker se je vrgel. In zato, ker je moralo tako biti in ker je tako prav. Več pa vam ne vem povedati.«

Črnilogarica je pomolčala, nato pa je vprašala s spremenjenim glasom:

»In kaj je bilo potem? Kaj se je zgodilo z njegovimi?«

»Požgali so hišo, ubili sina in hčer, ženi pa so na tnalu odsekali glavo.«

»Ooo!...« je zahropila žena in se ozrla v moža: »Si slišal?«

»Slišal,« je zamrmral Črnilogar in jo premeril izpod čela s takšnim pogledom, kakor bi tudi njej privoščil, da bi ji odsekali glavo.

»In to je vendar strašno!« se je stresla. »Če bi bil vedel, kaj se bo zgodilo, gotovo ne bi bil šel.«

»Saj je vedel,« je rekel Peter Majcen.

»In vedel je?« je zazijala. »In kako je mogel vedeti?«

»Vedel je. In ne samo vedel, celo videl je, kako se je to zgodilo. Na poti v stene se je spomnil na dom. Vprašal se je, kaj bo z domačimi, če potolče belogardiste — in pred njim se je razgrnila živa slika požiga in pokončanja.«

Žena je odprla usta in buljila vanj.

»Saj se je celo obrnil in se skoraj vrnil domov,« je nadaljeval Peter Majcen. »Mar mislite, da je to nemogoče? Marsikdo, ki je bil namenjen na junaško pot, se je zaradi podobnih misli ali prividov vrnil domov.«

Žena se je obrnila k štedilniku.

Črnilogar se je zdaj glasno odkrehnul in vzdihnil:

»On pa je kljub vsemu šel...«

»Kljub vsemu,« je rekel Peter Majcen.

»Hm, kajpak,« se je popraskal kmet. »Ljudje smo različni.«

»Hm?« je pomislil Peter Majcen. »Ta dva imata nekaj na duši. Kdo ve, kaj?... Nemara Blažičeve?« ga je prešinilo. »Ne!« je takoj odgnal to misel. »Pri starem Blažiču sem dvakrat napeljal pogovor na Črni log, pa se še zmenil ni... Hm? Nemara pa še sam ne ve?«

Ozrl se je v kmeta in mimogrede vrgel:

»Ali bosta šla nocoj kropit?«

Mož in žena sta se spogledala, a le za hip.

»In lahko bi šla,« je rekla žena.

»Hm, kajpak,« se je popraskal kmet. »Lahko bi šla.«

»Tudi jaz bi šel,« je rekel Peter Majcen. »A skušal bom delati, ker sem izgubil vse popoldne. Saj ne bom motil, če bom tipkal tudi ponoči?«

»Ne, ne!«

»Lahko noč!«

IX

Peter Majcen se je vrnil v svojo sobo. Oddahnil se je, ker je bil spet sam. Toda olajšanje ni trajalo dolgo. Brž ko je stopil k mizi in se zamaknil v svoje papirje, ga je obšla tesnoba, ki jo je tako dobro poznal: globoko v sebi je začutil, da ne bo navdiha in da bo ves njegov trud zaman. A ni bilo samo to: začutil je tudi rahel nemir, ki pa ga ni poznal.

»Pol ure oddiha!« je hitro sklenil. »Pol ure oddiha, da se pomirim in zberem.«

Prižgal si je cigareto, prekrižal roke na hrbtu in začel korakati iz kota v kot, kakor jetnik bega po svoji celici. A pomirjenja ni bilo. Mrzli kamen v drobu je bil težji in težji, neznan nemir pa se je spreminjal v strah, ki ga je zdaj že poznal: tako mu je bilo pri duši, ko

je bil še otrok in se je o mraku vračal mimo pokopališča. Spreletel ga je isti srh in v nos mu je udaril isti mrzli in zatohli vonj.

»Smrt tako grobo diha,« je šepetaje ponovil davne besede mrkega grobarja Martina. Ozrl se je okrog sebe, kakor bi smrt dihala za oknom ali za vrati, in najrajši bi okno zaprl in vrata zaklenil, toda bilo ga je sram.

»Ah, kaj le norim!« se je razjezil. »To je samo odmev današnjih doživetij. Otresti se jih moram! Otresti se moram starega Blažiča in Jankca. In trobente. Da, predvsem trobente, saj je prav ta kriva vseh mojih današnjih doživetij, mojih srečanj in mojih misli o smrti... Toda trobenta je zdaj tudi v Temnikarju, zato bo še donela —«

Zdrznil se je in obstal kakor pribit.

»Kaj? Že spet doni!«

Prisluhnil je. Tišina. Po prstih je stopil k oknu in dolgo napenjal ušesa. Noč je bila tiha; slišati je bilo samo njen lastni pritajeni dih.

»Ne, zdaj je bil res samo prisluh!« se je oddahnil. »Samo v mojem spominu doni... Sicer pa bi bilo nemogoče, da bi stari Blažič tudi zdaj še trobil. Popolnoma nemogoče!« je pribil. A naj je še tako odločno odganjal to misel, je jasno zagledal pred sabo z nočjo pregrnjeni Tihi dol: videl je zidanico, ki je bila še podobna mrtvaški glavi, videl je črni tolmun, črni gaber in bele rjuhe, razgrnjene po črni travi, videl je črne vrbe, črni hrast v pobočju, sivi pas cvetoče ajde, črno drevje in med drevjem Blažičevo hišo, pred hišo pa je stal starec in oznanjal v noč svojo bridkost. Svetla trobenta je vztrepetavala, kakor bi se hotela iztrgati iz črnih rok in odleteti v noč na krilih svojih zvokov.

»Ne, ne!« je Peter Majcen odločno zmajal z glavo, da bi odgnal to podobo. »Ne, na to sploh ne smem več misliti! Ne smem!... Zdaj moram misliti na Temnikarja, na Temnikarja in samo na Temnikarja!...«

Zbral je vso svojo voljo in se zamaknil po drevoredu. Noč je bila brez mesečine, toda dovolj jasna in dovolj svetla, da je razločno videl debela dreves in sivo, prazno cesto... Ne, cesta ni bila prazna; po njej se je naglo bližala črna postava.

»Javorka?« ga je spreletelo, ker je spoznal vitko postavo in lahkotno, skoraj zračno hojo. Priostril je pogled, toda glej, postava se ni več bližala, temveč se je bliskovito oddaljevala, nato pa kar nenadoma izginila, kakor bi skopnela. In vse je bil samo hip.

»Ali je bil tudi to le preivid?« ga je prešinilo. Pomel si je oči in spet pogledal po drevoredu. Črna postava se je spet prikazala: naglo se je približala, nato pa se je bliskovito oddaljila in skopnela. In spet je bil samo hip.

»Kaj je zdaj to?« se je vprašal in si še enkrat pomel oči. Zamaknil se je po drevoredu in dolgo čakal; cesta je bila prazna, nikjer se ni zganila niti senca.

»Privid je bil, privid,« je zašepetal in se obrnil od okna. »Utrujen sem. Najpametneje bo, če ležem in skušam zaspati.«

Začel se je slačiti, a se je takoj premislil. Bal se je noči, čeprav si tega ni hotel priznati.

»Ne, delati moram! Moram!« si je rekel in sedel k mizi. Zamaknil se je v stavke, ki jih je bil napisal pred večerjo. Razpadli so v besede, ki so bile gluhe in suhe, brez soka in brez zvoka, brez sleherne poezije, mrive in tuje. Vzel je svinčnik in začel popravljati, a se je kmalu vdal obupu.

»Ne, ne, ne!« je žalostno zmajal z glavo. »Ne gre!... V meni je bilo vse tako jasno in polno, zdaj pa... Kaj je temu krivo? To čudno ozračje?... Ta čemerni kmet?... In tudi njegova žena —«

Trznil je, ker se mu je zazdelo, da je nekdo potrkal na vrata. Ni se oglasil. Potrkalo je glasneje in vrata so se počasi odprla, preden je rekel besedo.

»Javorka!« je vzkliknil in kar planil s stola.

V vratih je stala Javorka, mirna in lepa, soba pa se je polnila z neko čudno grenkobo.

»Prosim, kar naprej,« je rekel Peter Majcen. Rad bi se bil tudi nasmehnil, a se ni mogel.

Javorka je položila prst na usta in počasi zaprla vrata. Nato je stopila k njemu in molče stegnila roko. Bila je močna, toda lepa in topla roka. Pogledala mu je v oči; bile so jasne, toda zalite z bridkostjo.

»Kaj pa bi radi?« je vprašal.

Iz širokega žepa, ki je bil prišit na krilo, je vzela zvezek in svinčnik, sedla k mizi in začela zelo hitro pisati.

»Mutasta je!« je nehote glasno rekel, in srh ga je spreletel po vsem telesu, kakor ga je spreletel vselej, kadar se je srečal s pohabljenim človekom.

Javorka je vzdignila glavo, ga bridko pogledala in odkimala.

Peter Majcen se je zdrznil, nato pa je obstal kot okamenel in čakal njenega pisanega odgovora.

Vstala je in mu pomolila zvezek.

Bral je:

Odrezali so mi jezik. Vrezali so mi zvezdo. Videli boste. Blažičeva teta mi je povedala, da pišete povesti. Prišli ste ravno o pravem času. Vse vam povem, da napišete tudi mojo povest.

Zmaga Gorjanec

Peter Majcen ni takoj vzdignil pogleda. Ni mogel in ni mogel. Prebral je še enkrat in še enkrat, šele nato je počasi vzdignil glavo.

Stala je komaj dva koraka od njega. Zravnila se je, prijela z obema rokama za bluzo, ki si jo je bila medtem odpela, in jo široko razgrnila; na belih, močnih prsah in na vitkem vratu se je jasno videla obraslina v podobi peterokrake zvezde.

Peter Majcen je obstal nepremično, samo srce mu je burno utripalo.

Javorka si je zagrnila prsi in s pogledom pričakovala njegove besede. On pa besede ni našel. Stopila je k njemu, mu vzela zvezek iz rok in hitro pripisala:

GOVORITE! SA J SLISIM!

»Govorite! Saj slišim!« je tiho prebral Peter Majcen. »Govorite! Saj slišim...« je ponovil. Svoje besede pa ni našel, a tudi če bi jo bil našel, je ne bi mogel spraviti iz sebe.

Javorka je strmela vanj in ozračje je bilo bolj in bolj grenko. Nato se je iz njenih velikih oči po vsem obrazu razlilo razočaranje, bridkost, jeza in celo zaničevanje. Potegnila mu je zvezek iz rok in se naglo obrnila proti vratom.

»Javorka!« je poklical. »Zmaga!...«

Zaprta je vrata za sabo, ne da bi se ozrla.

Peter Majcen ni stopil za njo, ker je spet začutil, kako je spričo nje majhen in nebogljen. Stopil je k oknu in čakal. Ni čakal dolgo. Kmalu se je prikazala in odplavala po drevoredu. Hitro, kakor bi jo nosile nevidne peroti, se je oddaljevala vitka črna postava.

»Šla je!...« je vzdihnil, ko je skopnela med črnimi debli. »Šla je...« je ponovil in s praznimi očmi strmел po prazni cesti.

X

Peter Majcen ni vedel, kako dolgo je strmел v noč, kakšne misli so drvele skozi njegovo glavo in kakšni občutki so pretresali njegovo srce. A ko se je naposled odtrgal od okna, je dobro vedel, da tukaj ne bo napisal niti besede več.

»Konec je!« je skrušeno zamrmral, ker je dobro poznal ta svojevrstni občutek. Ozrl se je po sobi; bila je tako tuja in mrka, da bi najrajši kar pobegnil. »Zdaj bi bilo najpametneje, da takoj pospravim in grem,« si je rekel. »Toda zakaj je tako? Zakaj?« se je vprašal z jezo in obupom ter začel spet korakati iz kota v kot. »Res je, da sem danes doživel precej nenavadnega, pretresljivega, celo grozotnega in fantastičnega, a vendar bi se moral pomiriti. Zakaj mi gre vse tako do

živega? Zakaj sem tako nemiren? In zakaj še zdaj napenjam ušesa in čakam, da se bo še kaj zgodilo? Zakaj? —«

Obstal in zadržal je dih, ker je spet potrkal na vrata.

»Javorka! Vrnila se je!« ga je spreletelo. »In kaj naj ji zdaj rečem? Le kaj naj ji rečem?« Bil je tako vznemirjen, da se ni niti oglasil.

Vrata so se počasi odprla — in prikazal se je Črnilogar.

Peter Majcen se je oddahnil, hkrati pa je bil tako razočaran in jezen, da ni našel niti neprijazne besede. Stisnil je zobe in še isti hip sklenil, da je zdaj mera že polna in da bo pri priči pospravil svoje stvari in šel. Njegov pogled je moral biti zelo teman, ker je kmet obstal pri vratih.

»Ne zamerite...« je zajeceljal in se popraskal po koščeni bradi. »nikar ne zamerite, če vas motim —«

»Ali poznate Zmago Gorjančevo?« mu je Peter Majcen segel v besedo.

»Zmago Gorjančevo?...« je zategnil kmet in ga pogledal izpod košatih obrvi.

»Da!« je pribil Peter Majcen. »Tisto, ki so ji odrezali jezik in ji vrezali zvezdo.«

»Vi pa že vse veste!...« je zahropel kmet.

»Ne, še ničesar ne vem!« je rezko odvrnil Peter Majcen. »In niti nočem vedeti! Nočem!« je skoraj živčno zakričal, se obrnil k mizi, pograbil svoje papirje in jih začel mečkati.

Kmet je umolknil, nato se je globoko odkrehnul in vprašal z votlim glasom:

»Ali vam pisanje ne gre?«

Peter Majcen ni odgovoril. Vrgel je papirje v peč in prižgal vžigalico. V peči je najprej zašelestelo, nato je zahrumelo, zastokalo, zatulilo.

»Ali slišite, kako tuli?«

»Kdo tuli?« se je stresel kmet.

»Temnikar!« je Peter Majcen pokazal v peč. »In zakaj ne bi tulil? Saj je vendar živ človek!«

»Hm, kajpak!« se je popraskal kmet. »A če bi vi slišali, kako v ognju tulijo pravi, res živi ljudje...«

»Ali ste jih vi slišali?« je rekel Peter Majcen, ne da bi se ozrl vanj.

»Slišal...« je zahropel kmet.

»Blažičeve?«

»Blažičeve...« je spet zahropel kmet. »Saj že vse veste. In prav zato sem prišel... Rad bi vam nekaj povedal —«

»Saj sem vam že rekel, da nočem ničesar več slišati!« je tako ostro zarevsal Peter Majcen, da ga je bilo sram lastne grobosti. »Ne zamerite!« je rekel pomirljiveje. »Toda razumeti morate, da imam že svojih stvari čez glavo!«

»Razujem ... razujem ...« je prikimal kmet in se zamaknil predse.

Peter Majcen je potegnil z omare kovček, ga položil na mizo in začel zlagati vanj svoje mape.

»Kaj? Pa vendar ne odhajate?« je preplašeno vprašal kmet.

»Ne,« se je zlagal Peter Majcen. »Samo nekaj sem pozabil doma in grem iskat.«

Kmet je umolknil. Molčal je precej dolgo. Nato se je spet odkrehnul in boječe vprašal:

»Ne zamerite, če še nekaj vprašam. Ali bi vi pisali o Temnikarju, če se ne bi spopadel z belogardisti?«

»Ne vem,« je kratko odgovoril Peter Majcen.

»Hm, kajpak ... Toda po vašem bi bil izdajalec?«

»Tudi če po mojem mnenju ne bi bil, bi bil gotovo po svojem.«

»Hm, kajpak ... In če bi bilo tako, kako bi pisali o njem? Kakšno rešitev bi našli?«

»Tudi rešitev bi našel sam. Prej ali slej bi se spomnil Judeža Iškarijota: vzel bi vrv in bi se obesil.«

»Hm, kajpak ...« se je popraskal kmet. »Na to pa nisem pomislil ...«

»Kako, da ne?« se je zdaj Peter Majcen ozrl vanj. »Saj sem že pri večerji rekel, da Temnikar ne bi mogel živeti s takim bremenom na duši in bi se zato sam pokončal.«

»Saj, saj ...« je prikimal kmet in spet pobesil glavo.

»In zdaj nehajva o tem!« je rekel Peter Majcen. »Dovolj bo.«

»Ne zamerite!« je rekel kmet in se popraskal. »In kdaj boste šli?«

»Zdaj. Takoj.«

»A takoj ...« je zategnil kmet in se popraskal. »Ali ne bi počakali do jutra?«

»Zakaj?« je vprašal Peter Majcen in ga pogledal.

»Tako ... Da ne bi hodili ponoči.«

»Saj me ni strah!«

»Ne zaradi strahu, toda —«

»Ne, če sem se odločil, da grem, potem grem takoj!«

»No, če je tako, pa vas ne bom več motil. Srečno pot!«

»Hvala! In nikar ne zaklepajte vežnih vrat!«

»Ne bom!« je rekel kmet in se obrnil.

XI

Peter Majcen je hitro pospravil vse svoje stvari. Nato se je od-dahnil in se zleknil po postelji, da bi v miru pokadil cigareto. Zastrmel se je v strop in vlekel na uho enakomerni šum nočne tišine. V sobo je priletel netopir, nekje prav blizu je zaskovikala sova, njegovo srce je poskočilo in začelo burneje utripati. Nato so zaškripala vežna vrata in na cesti so se oglasili koraki, ki so se naglo oddaljevali.

Peter Majcen je skočil k oknu. Kmet se je zibal po drevoredu. V dolgi roki mu je visela hlevska luč. Hodil je naglo. Njegova prozorna senca je skoraj pošastno švigala med črnimi debli dreves.

»Kam gre?« ga je neprijetno dirnilo. »In zakaj ima luč? Saj noč ni temna.«

Gledal je za njim, dokler ni luč izginila. Nato je vrgel ogorek cigarete skozi okno, si oprtal nahrbtnik, pograbil kovček in pisalni stroj ter se po prstih splazil iz hiše.

Globoko je zajel nočni zrak in naglo krenil po drevoredu. A kmalu je obstal. Spet je zagledal luč. Počakal je, da bi se oddaljila, toda luč se ni niti ganila.

»Kaj to pomeni?« ga je neprijetno prešinilo. »Pa me vendar ne čaka?«

Pomislil je, kako bi se mu umaknil, a ker ni poznal druge poti, se je razjezil in stopil naprej.

Luč je bila na križišču. Stala je sama sredi ceste.

Peter Majcen se je ustavil in se počasi ozrl okrog sebe. Kmeta ni bilo nikjer. Ozrl se je še enkrat. In tedaj ga je zagledal. Visel je na hrastovi veji.

»Obesil se je!« je polglasno rekel Peter Majcen. In ni ga obšla groza. Bil je tako miren, da se je samemu sebi začudil. In prav tako se ni vprašal, zakaj se je Črnilogar obesil. V njegovi podzavesti je bilo že vse jasno.

Postavil je zraven luči kovček in pisalni stroj ter se vrnil v pristavo.

XII

Peter Majcen je odprl vrata v spalnico in v temo povedal, kaj se je zgodilo. Žena je zakričala, a ni planila iz postelje. Vse je kazalo, da ni bila docela presenečena. Prižgala je luč, ga pogledala z votlimi očmi in zatulila:

»In saj sem vedela, da bo slabo končal!...«

Peter Majcen je pomolčal, nato pa je mirno vprašal:

»Ali jih je izdal?«

»Aaa?« je zazijala žena in vztrepetala.

»Pravim, če je on izdal Blažičeve?«

»Ne!« je zahlipala. »Ni jih izdal... samo... samo... vedel je, da so že obkolili hišo, pa...«

»Pa ni šel tja, da bi jih opozoril?«

»Saj je hotel iti!« je zatulila. »Res je hotel iti, pa sem mu rekla, naj ne nosi glave naprodaj.«

»A tako,« je rekel Peter Majcen in nato nehote glasno povedal svojo misel: »Potem ste jih pa vi izdali.«

»O!« je zaječala, kakor bi ji bil zasadil nož v hrbet. »O!« je zastokala in se zamajala, kakor bi se zdaj zavalila nanjo vsa teža izdajstva in samomora. Nato pa se je zravnala in zajela sapo, ker je našla rešitev: »Saj je šla pastirica.«

»Pastirica?« se je začudil Peter Majcen. »Katera pastirica? Javorka?«

»A?« je zazijala žena.

»Tista, ki so ji potem odrezali jezik.«

»Ali že veste?« je široko odprla usta in se zastrmela vanj kakor v čarovnika.

»Vem,« je prikimal. Nato pa se je zdrznil, ker se je nenadoma zavedel tudi svoje krivde. »In jaz sem ga obesil!« je zamrmral. »Jaz sem kriv!...«

»Da! Vi ste krivi!« je zakričala. »Vi in vaš Temnikar! In zakaj si izmišljate take neumnosti? Če vas ne bi bilo, bi lahko še živel! Satan peklenski!« Pograbila je budilko in jo zabrusila proti njemu. Ura je treščila v vrata in se razsula. Vzmet se je zakotalila k postelji in tam trepetala kakor grešna duša.

Peter Majcen se je spomnil vzmeti, ki je zvenela v Temniku. Obrnil se je in šel iz spalnice.

»Počakajte!« je zakričala kmetica in v sami srajci pritekla za njim. »Počakajte! Počakajte!«

Peter Majcen je bil že v vežnih vratih.

»In kam greste?« je zavpila in ga zgrabila za roko.

»Grem. Domov,« je rekel in se skušal iztrgati.

»Ne!« je zakričala v smrtnem strahu. »Ne! Izdali me boste!«

Pahnil jo je od sebe.

»Ne me izdati! Ne me izdati!« je planila k njemu ter se ga oklenila z obema rokama. »Deset tisoč vam dam! Dvajset tisoč! Sto tisoč!... Vse vam dam! Vse! Samo ne izdajte me!«

»To se mene ne tiče!« je trdo rekel in jo odpahnil.

»Kaj?... In ali me ne boste izdali?«

»Saj sem rekel, da se me to ne tiče!« je ponovil.

»Ooo!...« je zastokala, nato pa je bruhnila v jok in se sesedla. Peter Majcen jo je vzdignil in odpeljal v spalnico. Polegel jo je na posteljo in se obrnil.

»Počakajte!« je spet zakričala. »Počakajte vsaj še toliko, da pokličem ljudi!«

»Bom,« je rekel. »Toda počakal bom tam.«

XIII

Peter Majcen je stopil iz hiše. Obstal je na pragu in si z roko potegnil po čelu. Bilo je mokro in znoj je bil mrzel. Toda dihal je laže. Ozračje ni bilo več nasičeno s tisto morečo tesnobo, ki ga je ves dan tlačila k tlom. Zravnal se je in še enkrat globoko zajel zrak — in tedaj je začutil, kako je v njem vse votlo, votlo in prazno do bolečine.

»Končano je!...« je zamrmral z obupom v glasu, ne da bi z mislijo vedel, kaj je pravzaprav končano. »Vse je končano!...«

Počasi je krenil po drevoredu. Ravna debla so stala na levi in na desni. Ni se ozrl v vrhove, ker je vedel, da so negibni in mrki kakor straža pred grobom, in ni se ozrl v nebo, ker je čutil, da je visoko, zelo visoko in temno.

»Končano je!...« je ponovil. »Vse je končano!...«

Noge so ga nesle naprej. Pri hlevski luči je obstal. Spet si je obrisal čelo in znoj je bil še mrzel. Nato je sedel na kovček in se brez sleherne misli zamaknil predse.

Počasi se mu je nekje daleč v gluhi glavi oglasila pamet. Dolgo je kljuvala, preden mu je dopovedala, da sedi pod obešencem in da je to nekaj nenavadnega, nekaj grozljivega. Razumel je, toda ni ga ne ganilo ne pretreslo.

»A pomisli, da sediš pod obešencem, ki si mu sam potisnil vrv v roke!« je ostreje udarila pamet.

»O ne!« je zmajal z glavo. »O ne!... Za kaj takega sem jaz prešibak. Temnikar mu jo je potisnil, Temnikar —«

Zdaj ga je spreletel srh. Zagledal je Temnikarja. Ni vzdignil glave in vendar ga je jasno videl. Stal je sredi drevoreda v svoji stari suknji, v starih škornjih, s čutaro za pasom, s sekiro pod pazduho. Bil je ves siv, kakor bi vstal iz pepela domačega pogorišča. Toda ni bil iz pepela, bil je trden in trd kakor kip iz kovine, ki se je prekalila v krvavem ognju, raven in ponosen, s plemenitim in poveljčanim obrazom pravičnega vojščaka. In bil je velik, višji kakor vrhovi dreves.

»In jaz... jaz sem hotel o njem napisati novelo,« je skrušeno zamrmral Peter Majcen. »Hotel sem napisati preprosto novelo o prepro-

stem kmetu, on pa je rasel in rasel v mojih sanjah in zdaj stoji pred mano v vsej svoji veličini. Moje pero je prešibko zanj. Samo dosanjal sem ga in v mojih sanjah bo ostal.«

Glava mu je zdrknila še niže. In potem ni več mislil, ker je preveč boleče čutil svoje srce. Bilo je težko in mrzlo in je nihalo v njegovi strašni notranji praznini kakor mrtvo železno nihalo v temnem stolpu...

Veter je potegnil skozi gozd. Pred noge mu je priletel suh hrastov list, vztrepetal kot smrtno ranjena ptica in otrpnil. Nato je priletel še eden in še eden, kakor bi jih trgal obešenec in jih spuščal predenj. Toda Peter Majcen se ni ganil in se ni zmenil zanj.

Iz gozda so se oglasili koraki. Zdaj se je zdrznil in vstal. Najrajši bi bil pobral svoje stvari in se umaknil, toda obstal je in počakal.

Počasi so stopili v krog svetlobe stari Blažič in Črnilogarica, Javorka in mali Jankec, kodrolasi angel s trobento pod pazduho. Samo za hip so se ozrli v obešenca, nato so se molče zamaknili vanj.

Peter Majcen se je sklonil po nahrbtnik. Tedaj je zaslišal vzdih starega Blažiča in nato njegov vdani glas:

»Odrešen je...«

»Odrešen je!...« je zatulila Črnilogarica in se zrušila na zemljo.

Peter Majcen se je ozrl. Pred njim so stali starec, otrok in dekle. Vsi so bili ožarjeni z zamolklo zlato lučjo, ki je v snopih švigala od zakajene hlevske svetilke. Ozrl se je še v drevored. Temnikar je res stal tam. Bil je mogočen in visok, višji kakor vrhovi dreves.

Peter Majcen je še nekaj trenutkov gledal vanj, nato je vzdignil kovček in pisalni stroj.

»Pa zbogom...« je rekel s stisnjenim grlom, se obrnil in se počasi pogreznil v temno noč.

A noč le ni bila tako črna. Kmalu je žalost stopila k njemu in pregnala obup. Obrisal si je oči in pred sabo je zagledal sivo cesto. Z vdanim korakom je stopil po njej. Svet je bil neizmeren in tišina se je vzdignila do neba. Na daljnem robu neizmernosti je bridko donela trobenta, nad razpetimi krili tišine je po nebu mirno plaval bel oblak.